

7. VLASTIVĚDA

Název vyuč. předmětu: Vlastivěda (VL)
 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět
 Vzdělávací obor: Člověk a jeho svět
 Ročník: 4, 5

ročník	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.
MČD+ DČD ¹	-	-	-	1	2	-	-	-	-

1.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu

Vlastivěda v návaznosti na předmět Prvouka přináší žákům základní poznatky o významných přírodních, hospodářských, společenských, kulturních a historických okolnostech života lidí. Učí je vstupovat do každodenního života s vlastní aktivitou a představami. Učí děti hledat nové zajímavé věci. Různé činnosti by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu bydliště a rozvíjet jejich národní cítění, vztah k naší zemi.

Postupně si osvojují a upevňují základy slušného chování a asertivního jednání s lidmi. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, které provázejí soužití jednotlivých lidí i celé široké společnosti. Výchova směřuje k naučení dovedností budoucího občana demokratického státu. Žáci se učí orientovat v dějích a v čase. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají tyto děje v čase. Cílem je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví. Do předmětu Vlastivěda byly zařazeny tyto tematické okruhy: **Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, a část témat z celku Lidé a čas.** Žáci jsou dále seznamováni se světem financí a tyto oblasti přispívají k rozvoji finanční gramotnosti. Jsou zařazena základní témata oblasti Dopravní výchova.

Časová dotace předmětu Vlastivěda, který je realizován pouze na 1. stupni, je 1 hodina ve 4. ročníku, v 5. ročníku je celková časová dotace posílena na 2 hodiny.

Výuka probíhá většinou ve třídách, někdy i v učebně informatiky. Využívají se dostupné výukové programy a různé organizační formy práce. Začleňují se i krátkodobé projekty a skupinová práce ve třídách. Dalším způsobem naplňování cílů předmětu jsou návštěvy knihoven, muzeí a různých památek zejména regionálních. Žáci vyhledávají, získávají a zkoumají informace při práci s encyklopediemi, atlasy a texty na internetu.

1.2 Výchovné a vzdělávací strategie

Výchovné vzdělávací postupy, které vedou v tomto předmětu k utváření vlastní zodpovědné osobnosti.

Kompetence k učení

Učitel klade důraz na motivaci, používá vhodné učební pomůcky, nabízí žákům různé učební postupy, metody a strategie učení. Učitel vede žáky k aktivnímu vyhledávání a třídění informací a jejich propojování.

Kompetence k řešení problémů

Učitel vede žáky, aby vnímali problémové situace a ukazuje jim různé zdroje informací, které mohou vést k jejich řešení. Učitel též vede děti k tomu, aby informace uměli ověřovat a srovnávat.

Kompetence komunikativní

Učitel seznamuje žáky s různými typy textů a obrazových materiálů o probíraných tématech (kroniky, encyklopedie, učebnice, internet). Vede žáky k využívání informačních a komunikačních prostředků. Rozvíjí u žáků dovednost správně a výstižně formulovat své názory na lidskou společnost a historické události.

Kompetence sociální a personální

Učitel vede žáky ke schopnosti pracovat ve dvojici, v týmu při vyhledávání informací a jejich zpracování. Stanoví pravidla pro činnost skupiny a vede žáky k jejich dodržování. Posiluje sebedůvěru žáků a jejich samostatný rozvoj. Uplatňuje individuální přístup k talentovaným žákům, ale i k žákům s poruchami učení.

Kompetence občanské

¹ MČD = minimální časová dotace, DČD = disponibilní časová dotace. V tabulce je zpracovaná MČD dle RVP ZV a posílení o DČD.
 ZŠ Uhlířské Janovice, okres Kutná Hora © 2022

Učitel respektuje věkové, intelektové, sociální a etnické zvláštnosti žáka. Vede je k respektování přesvědčení druhých lidí na základě příkladů z historie. Podporuje jejich vztah k ochraně kulturního dědictví a ocenění našich tradic.

Kompetence pracovní

Učitel naučí žáky pracovat podle návodu, předem stanoveného postupu a umožňuje žákům hledat vlastní postup. Poukazuje na zdravotní a hygienická rizika při práci. Vede žáky k eliminaci těchto rizik. Učitel se snaží působit na žáky v tom směru, aby se správně připravovali a udržovali v pořádku učební prostor.

Kompetence digitální

Učitel vede žáky k práci s digitálními technologiemi, pomáhá jim s orientací v digitálním prostředí a ke kritickému a tvořivému využívání digitálních technologií.

1.3 Průřezová témata¹

Do vyučovacího předmětu Vlastivěda jsou integrovány následující tematické okruhy průřezových témat, které se realizují formou samostatné nebo skupinové práce, formou projektů. Prostřednictvím činnosti žáka, pomocí her, cvičení, řešení reálných a modelových situací, diskusí, dramatizací.

Osobnostní a sociální výchova

Výchova k sebepoznávání, k zdravému sebepojetí a seberegulaci. Jak přistupovat ke své osobnosti z hlediska psychohygieny. Měl by umět správně komunikovat a orientovat se přiměřeně svému věku v mezilidských vztazích. (OSV2)

Výchova demokratického občana

Okruh Občanská společnost a škola. Vztah k domovu a k vlasti. Uvědomění si zodpovědnosti v občanském životě. (VDO3, VDO4)

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Tematický okruh Evropa a svět. Žák by měl umět zpracovávat informace z médií jako jsou internet a televize. Využívá poznatků a zkušeností z vlastního života i mimořádných událostí v rodině, obci. Zpracovává je a porovnává s životem jinde. (GV2, GV3)

Multikulturní výchova

Kulturní diference (seznámení s rozmanitostí různých kultur, člověk jako nedílná jednota tělesné i duševní stránky). Lidské vztahy. Respektování zvláštností různých etnik. Principy slušného chování, lidské solidarity a tolerance. Princip sociálního smíru a solidarity (diskriminace, lidská práva, základní dokumenty) (MUV1, MUV5)

Environmentální výchova

Téma Lidské aktivity a problémy životního prostředí: ochrana životního prostředí, ekologie, odpady. (EV3)

¹ Do tematických okruhů PT jsou průběžně zařazeny činnosti a náměty, které vychází ze základní nabídky, která je uvedena v textu RVP ZV a které jsou uzpůsobeny probíranému tématu a celkovému klimatu dané třídy.

1.4 Mezipředmětové souvislosti

Témata předmětu Vlastivěda je možné využívat v literární výchově – báje, pověsti, historické články a cestopisy. Ve slohové výchově je možné číst text s porozuměním a posuzovat obsah přečteného a slyšeného textu. Při pracovních činnostech mohou žáci vyrábět husitské zbraně. Ve výtvarné výchově se mohou využít stavitelské slohy a jejich charakteristické znaky. V matematice se učíme římské číslice a jejich čtení je možné využít ve vlastivědě při čtení letopočtů.

1.5 Způsob hodnocení žáků

Hodnocení žáka je zpracováno v samostatném dokumentu, který je součástí Školního řádu, viz. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků. Podklady pro hodnocení za pololetí: nejméně 6 známek za pololetí (při dlouhodobé absenci rozhoduje o jejich počtu vyučující). Sebehodnocení žáka (do sešitu nebo do portfolia dle zadání). Žák je seznámen s kritérii hodnocení.

1.6 Formy a metody výuky

Výuka probíhá v kmenové třídě, v učebně informatiky, využívá se dostupných výukových programů, multimediálních zařízení a různých organizačních forem a metod práce. Některá témata jsou realizována formou krátkodobých projektů. Dalším způsobem jak naplnit cíle předmětu jsou návštěva knihovny, práce s knihou, časopisy, příručkami, encyklopediemi a texty na internetu.

1.7 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

4. ročník

ročníkové výstupy - 4. ročník	učivo - 4. ročník	
MÍSTO, KDE ŽIJEME		
<p>žák: ČJS-5-1-01 určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu – vysvětlí polohu svého bydliště – vyjádří svými slovy rozdíl mezi územně správnými pojmy: obec, region, kraj</p> <p>ČJS-5-1-02 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě – orientuje se podle mapy v terénu – vyjmenuje a řídí se podle zásad bezpečného pohybu v terénu – určí světové strany v přírodě i podle mapy</p> <p>ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy – rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map – s pomocí vhodných map charakterizuje zeměpisné a přírodní prvky místní krajiny a místní oblasti – pracuje s turistickou mapou místní krajiny, porozumí barevné grafice a smluvním značkám,</p>	<p>Naše vlast a domov prostředí domova naše nejbližší okolí, orientace v místě bydliště světové strany a mapy obecně zeměpisné a tematické</p>	OSV2
<p>ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy – stručně charakterizuje polohu ČR v Evropě – orientuje se ve vlastivědné mapě a vyhledá základní oblasti ČR, vyjádří jejich polohu – při práci s mapou vyhledá hlavní říční síť – vyhledá a popíše pohoří a města</p> <p>ČJS-5-1-04 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam – uvede a popíše hlavní přírodní a společenské atraktivitu cestovního ruchu a rekreace – uvede chráněná území přírody</p> <p>ČJS-5-1-05 porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích – zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest – porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích</p>	<p>Česká republika a Praha poloha v Evropě, sousední státy historické země tvořící ČR vodstvo, pohoří, velká města bohatství země nerostné suroviny zemědělství průmysl ochrana přírody chráněná území</p>	
<p>ČJS-5-1-06 rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam – rozlišuje orgány státní moci, symboly našeho státu a některé</p>	<p>Stát a jeho představitelé státní zřízení, zákony státní symboly a státní svátky</p>	VDO3 VDO4

ročníkové výstupy - 4. ročník	učivo - 4. ročník	
zástupce státu		
<p>ČJS-5-5-04 uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje a uplatňuje bezpečné a ohleduplné jednání na akcích školy - v modelových situacích (výlet, vycházka) vyhodnotí nebezpečná místa - určuje vhodný způsob bezpečného chování silničním provozem a v hromadné dopravě (v méně známých místech) - vyjmenuje ochranné prvky pro účastníka silničního provozu (chodec, cyklista) 	Dopravní výchova	
LIDÉ KOLEM NÁS		
<p>ČJS-5-2-04 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost orientuje se v základních formách vlastnictví</p> <ul style="list-style-type: none"> - používá peníze v běžných situacích, odhadne cenu nákupu - zkontroluje, kolik peněz je vráceno při placení - na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, - vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy - zkontroluje, kolik peněz je vráceno při placení - vlastními slovy vyjádří, co znamená, že je banka správcem peněz - porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi - uvede příklady základních příjmů a výdajů domácnosti 	<p>Finanční gramotnost rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky</p> <p>vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek</p>	
<p>ČJS-5-2-01 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyjmenuje základní funkce rodiny a popíše úlohu jednotlivých jejích členů - vyjmenuje pravidla slušného chování <p>ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojmenuje povahové vlastnosti - rozlišuje společensky nežádoucí chování, vnímá, co je lež, nespravedlivost, ubližování, lhostejnost, agresivita, vulgarismy 	<p>Soužití a chování lidí rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání</p> <p>soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace,</p> <p>chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost,</p> <p>Komunikace</p>	
LIDÉ A ČAS		
<p>ČJS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy</p> <p>ČJS-5-3-02 využívá knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; <p>ČJS-5-3-04 srovnává na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik</p>	<p>Orientace v čase a časový řád, státní svátky a významné dny regionální památky – péče o památky, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj</p> <p>Seznámení s dějinami naší země od počátku do Marie Terezie.</p>	

5. ročník

ročníkové výstupy - 5. ročník	učivo - 5. ročník	PT
MÍSTO, KDE ŽIJEME		
<p>Žák: ČJS-5-1-05 porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích – zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest (četby, internetu) a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích</p> <p>ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy – orientuje se na mapách střední Evropy</p>	<p>Evropa – a svět světadíl, kde leží naše vlast Kontinenty poloha, povrch, podnebí a vodstvo Evropy rostliny a živočichové v různých oblastech vliv krajiny na život lidí</p>	
<p>ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy – určí a lokalizuje na mapách sousední státy naší země – rozlišuje náčrty, plány, různé mapy</p> <p>ČJS-5-1-04 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam – stručně posoudí jejich přírodní tvářnost, hospodářství a společenskou vyspělost</p>	<p>Naši sousedé Slovenská republika Polská republika Spolková republika Německo Rakouská republika Mapy – obsah, grafika, vysvětlivky Kontinenty, státy Evropy, cestování</p>	
<p>ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy – vyjmenuje a vyhledá na mapách významné evropské státy, významná evropská města a střediska cestovního ruchu</p> <p>ČJS-5-1-05 porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích – porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích</p>	<p>Na březích Atlantiku Velká Británie a Francie - vyspělé západoevropské státy Cestujeme po Evropě kam na dovolenou Mapy: obecné zeměpisné a tematické, globus</p>	GV2 GV3
<p>ČJS-5-5-04 uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista – charakterizuje a uplatňuje bezpečné a ohleduplné jednání na akcích školy – v modelových situacích (výlet, vycházka) vyhodnotí nebezpečná místa – určuje vhodný způsob bezpečného chování v silničním provozu a v hromadné dopravě (v méně známých místech) – vyjmenuje ochranné prvky pro účastníka silničního provozu (chodec, cyklista)</p>	<p>Dopravní výchova</p>	
LIDÉ KOLEM NÁS		

ročníkové výstupy - 5. ročník	učivo - 5. ročník	PT
<p>ČJS-5-2-01 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodržuje pravidla soužití ve škole, v rodině, v obci - vysvětlí a chápe význam rodiny <p>ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou</p> <ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí a chápe význam rodiny - rozpozná nevhodné jednání a chování při modelové situaci 	<p>Všude žijí lidé</p> <p>Soužití lidí, chování lidí mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým.</p> <p>etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům pomoc sociálně slabým</p> <p>Právo a spravedlnost Základní lidská práva, práva dítěte, protiprávní jednání, právní ochrana majetku, soukromý majetek, nárok na reklamaci, duševní hodnoty</p>	<p>PT</p> <p>MUV5 MUV1</p>
<p>ČJS-5-2-04 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy</p> <ul style="list-style-type: none"> - objasní, jak řešit situaci, kdy jsou příjmy menší než výdaje - porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi - na příkladech objasní rizika půjčování peněz - uvede příklady základních příjmů a výdajů domácnosti - na příkladu vysvětlí, jak reklamovat zboží - na příkladu uvede příklad korupce, úplatku) 	<p>Finanční gramotnost rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky</p> <p>vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek;</p> <p>Korupce vysvětlení na modelovém příkladu (úplatek)</p>	
LIDÉ A ČAS		
<p>ČJS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy</p> <ul style="list-style-type: none"> - pracuje s časovými údaji a využívá je pro pochopení vztahů mezi ději a jevy <p>ČJS-5-3-04 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje svými slovy základní etapy historie naší země - charakterizuje základní etapy historie naší země 	<p>Kapitoly z našich dějin Národní obrození české země v revolučním roce 1848 česká kultura a společenský život v druhé polovině 19. století hospodářský rozvoj českých zemí vznik Rakousko – Uherska a život obyvatelstva první světová válka a vznik ČSR první Československá republika 1918-1938 kultura a život v předválečném Československu okupace a odboj za druhé světové války od osvobození k nové totalitě život za komunistické totality od sametové revoluce k sametovému rozchodu</p> <p>Seznámení s dějinami naší země od Marie Terezie do současnosti. Historické a kulturní svátky naší země. Časová osa.</p>	